

Розділ четвертий*Економіка, юриспруденція, політика, публічне адміністрування***Малій Олена Григорівна**Кандидат економічних наук, доцент
*Державний біотехнологічний університет***Сизикова Наталія Віталіївна***Державний біотехнологічний університет***ЗАЛУЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Стаття присвячена вирішенню питання кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Основними напрямками стабілізації механізму кредитування мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі. Ключові слова: банківський кредит, фінансове забезпечення, фінансові ресурси, пільговий кредит, державна підтримка.

Аграрний сектор української економіки відіграє вагомий роль у формуванні ВВП, експортного потенціалу, продовольчій безпеці країни та світу. Протягом останнього десятиріччя, включно з роками кризових періодів сільськогосподарське виробництво демонструє позитивний фінансовий результат та має великий потенціал щодо зростання. Однак, сільське господарство є кредитомісткою галуззю і її нормальне функціонування без кредитних ресурсів практично неможливе. Це зумовлено специфікою сільського господарства: нестачею вільних фінансових коштів; сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу.

Значний вклад у вирішення фінансових проблем сільськогосподарських підприємств внесли відомі вітчизняні вчені В. Амбросов, О. Гудзь, М. Дем'яненко, О. Красноручський, Г. Мазнев, О. Мандич, Т. Маренич, О. Олійник, В. Онегіна, П. Стецюк, та багато інших дослідників. Поряд з тим, питання забезпеченості виробничої та інвестиційної діяльності сільськогосподарських товаровиробників кредитними ресурсами залишаються актуальними.

Метою статті є опрацювання шляхів формування фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств через залучення кредитних ресурсів.

Успішно функціонуючі сільськогосподарські товаровиробники при формуванні фінансових ресурсів традиційно залучають банківські кредити, використання яких позитивно впливає на фінансово – господарську діяльність, прискорення оборотності вкладених коштів, збільшення рентабельності власного капіталу тощо [10]. Проте, як свідчить практика господарювання сільськогосподарських підприємств, існує цілий ряд чинників, які є стримуючими у поширенні банківського кредитування аграрної сфери – високі кредитні ставки за користування кредитами, відсутність відповідного ліквідного забезпечення, недостатня кредитоспроможність більшості сільськогосподарських підприємств, недостатність значних і стабільних довгострокових пасивів у банківській системі, висока ризикованість довгострокової співпраці банківських установ з аграріями в умовах макроекономічної нестабільності, низька купівельна спроможність населення, зростання дебіторської заборгованості, незахищеність прав власності, неефективність державного фінансування цільових програм, нерозвиненість ринку застави, відсутність дієвого страхового захисту та інші [1, 10].

Так, загальна потреба в коштах для проведення весняно-польових робіт у 2022 році, за оцінками Міністерства аграрної політики та продовольства, складала близько 100 млрд гривень [4], однак внаслідок повномасштабної російської агресії, сільгоспвиробники, не маючи можливості реалізувати на експорт зібраний минулого року врожай, відчували кризу ліквідності обігових коштів для сільськогосподарської діяльності.

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва є одним із міцних зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Державна підтримка сільськогосподарського виробництва у більшості країн світу є пріоритетним напрямом їх аграрної політики [3].

Для підтримки проведення комплексу весняно-польових робіт Кабінетом Міністрів України 12 березня 2022 р. було прийнято Постанову № 274 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів

України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723» [7], якою запроваджено механізм надання пільгових кредитів сільськогосподарським товаровиробникам.

Кредити до 60 млн грн за цією програмою мали видаватись під 0% річних (за програмою державної фінансової підтримки «Доступні кредити 5-7-9%»). Термін такого кредитування – до 6 місяців, а після його завершення відсоткова ставка для позичальників має становити 5% річних [4]. Кредити видавалися виключно малим та середнім аграрним виробникам з оборотом не більше 20 мільйонів євро в рік, що є еквівалентом підприємства, яке обробляє до 10 000 га [7]. Загальний бюджет програми на підтримку посівної компанії 2022 року становив 50 млрд грн.

В подальшому уряд пролонгував пільгові кредити для аграріїв. За програмою «Доступні кредити 5-7-9%» до 31 жовтня можна було отримати до 90 млн гривень. Окрім того, з 6 місяців на рік пролонговано кредити за ставкою 0% річних, які навесні надавалися під посівну кампанію.

Так, в рамках портфельного кредитування агровиробники отримували позики на купівлю добрив, засобів захисту рослин, пестицидів та агрохімікатів, палива, запасних частин для сільськогосподарської техніки, а також на поповнення основних засобів та нематеріальних активів, оплату праці, оренду нерухомого та рухомого майна, роботи та послуги для операційної діяльності.

У цілому ж за 2022-й рік понад 41193 сільськогосподарські товаровиробники залучили кредитів на 90,8 млрд грн [4, 5].

Найбільше кредитів за зазначений період залучили аграрії Київської (14,9 млрд грн), Вінницької (8,8 млрд грн), Кіровоградської (8,3 млрд грн), Дніпропетровської (6,5 млрд грн), Одеської (5,8 млрд грн) областей [4].

Найбільше кредитів сільськогосподарським товаровиробникам видали «ПриватБанк», «Райффайзен Банк», «Укргазбанк», «Ощадбанк», «Укрексімбанк», «Креді Агріколь Банк», «ПУМБ» [5].

На сьогодні за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» Фонд розвитку підприємництва (ФРП) уклав угоди про співробітництво з 44 банками.

Уряд ухвалив рішення про надання фінансової підтримки мікро-, малому та середньому бізнесу на відновлення частково або повністю зруйнованих внаслідок бойових дій виробничих потужностей. Агробізнес також можуть розраховувати на таку підтримку. Крім того, банки кредитують бізнес на енергозабезпечення: купівлю та встановлення обладнання, що забезпечує безперебійну роботу енергосистеми бізнесу. Кредитування таких інвестицій здійснюється під процентну ставку 0% річних.

Однак, на сьогодні, проблемою залишається те, що банки побоюються кредитувати аграріїв із зони бойових дій навіть попри гарантії держави, а якщо і кредитують, то тільки тих, з ким мають довгу історію роботи. Крім того, щоб отримати агробізнесу кредит – потрібно зібрати півсотні документів та довести свою кредитоспроможність. Складна процедура отримання кредиту танизька кредитоспроможність багатьох підприємств галузі перешкоджають розвитку кредитних відносин. Таким чином, вирішення проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств при підтримці Кабінету Міністрів, Міністерства аграрної політики, Міністерства фінансів, Міністерства економіки, Національного банку та банківського сектору матиме важливе значення для фінансового забезпечення операційної діяльності товаровиробників, їх інноваційного розвитку, продовольчої безпеки країни.

Джерела

1. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження: монографія / С. М. Аржевігін, Т. С. Шемет, Н. В. Циганова та ін.; за заг. ред. С. М. Аржевігіна. Київ: КНЕУ, 2017. 407 с.
2. Близнюк О. П., Іванюта О. М. Тенденції використання позикових фінансових ресурсів у діяльності торговельних підприємств України та методичні аспекти їх планування в довгостроковому періоді. Бізнес Інформ, 2015. №9. С. 337-346.
3. Малій О. Г. Удосконалення фінансової підтримки аграрного виробництва. Економіка АПК, 2005. №3. С. 97-107.
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>
5. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі» від 14 липня 2021 р. № 723. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723-2021-%D0%BF#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723» від 12 березня 2022 р. № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-%D0%BF#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання фінансової державної підтримки» від 24 січня 2020 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text>
9. Постанова Правління Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». № 18 від 24.02.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
10. O. D. Rozhko, T. H. Marenuch, V. M. Onegina, L. A. Belyayeva, & O. G. Maliy. (2019). Банківські кредити у фінансовому забезпеченні сільськогосподарських підприємств. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 4(31), 41-51. <https://doi.org/10.18371/fcaprp.v4i31.190787> Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради, 2019. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>